

Linnéuniversitetet

LÄRARPROGRAMMET

”Man behöver det där kreativa”

En kvalitativ studie om musikämnets egenvärde

Erik Sigurdsson och Nina Wijkström

Examensarbete 15 hp

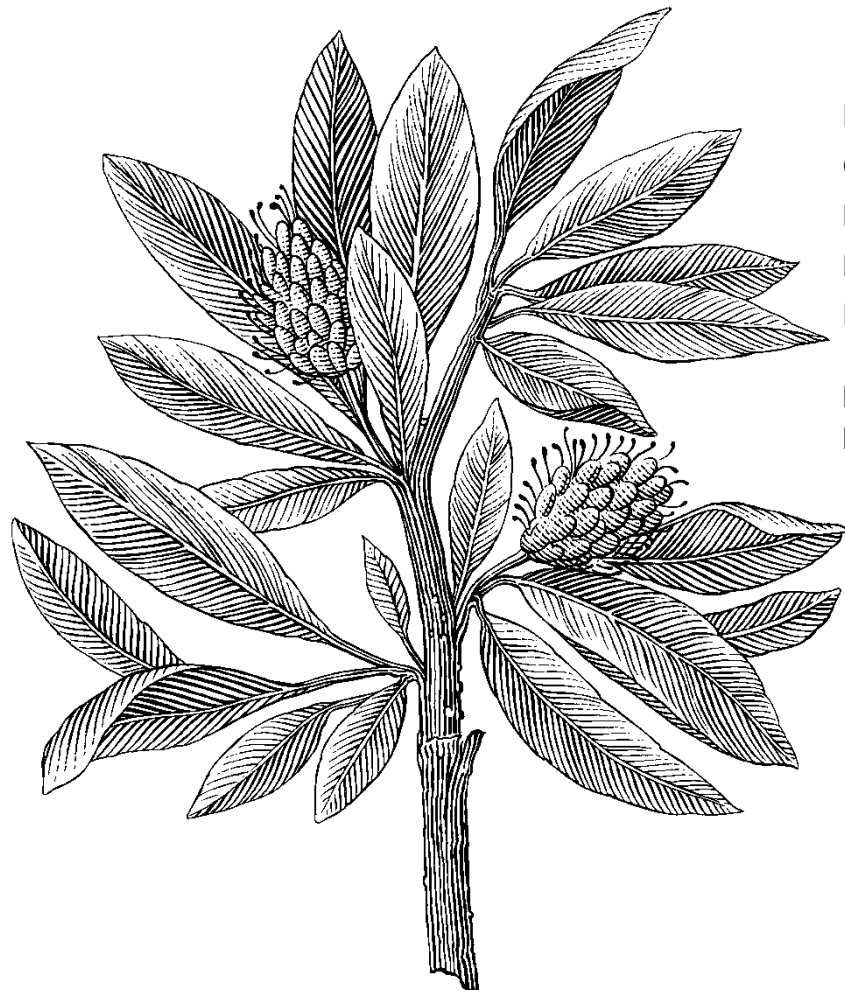
Grundnivå

Höstterminen 2012

Handledare: Yvonne Berneke

Examinator: Henrik Hegender

**Institutionen för pedagogik,
psykologi och idrottsvetenskap**

Linnéuniversitetet

Institutionen för pedagogik, psykologi och idrottsvetenskap

Arbetets art: Examensarbete, 15 hp

Lärarprogrammet

Titel: "Man behöver det där kreativa": En kvalitativ studie om musikämnets egenvärde

Författare: Erik Sigurdsson och Nina Wijkström

Handledare: Yvonne Berneke

ABSTRAKT

Syftet med detta arbete är att undersöka vad musklärare som arbetar i grundskolans tidigare år har för förhållningssätt till musikämnets egenvärde. Detta utreds genom två frågeställningar som fokuserar på syftet till att musik används i skolan samt hur musikämnets egenvärde skulle kunna öka. Forskningsmetoden som används för att undersöka detta är hermeneutisk metod och undersökningsinstrumentet är kvalitativa semistrukturerade intervjuer med fyra musklärare. Resultatet visar att musikundervisning bedrivs i skolan i syfte att följa styrdokumentet, att generera spelglädje och kreativitet, att ge eleverna avbrott från teoretisk undervisning samt att skapa lustfyllt lärande. Musikundervisning bedrivs även i syfte att vara kultur- och traditionsbärande och har en stor betydelse för elevers identitetsskapande. Resultatet visar dessutom att studiens lärare anser att musikämnets egenvärde skulle kunna öka om dess förtjänster skulle tydliggöras, liksom de positiva resultat som musikundervisningen genererar också i andra ämnen. Egenvärdet anses även kunna öka om musikundervisningen blir mer kvalitativ genom att musklärarna får adekvat utbildning och att de rumsliga och materiella förutsättningarna för undervisningen blir bättre. Analysen visar dock att vad lärarna benämner vara av egenvärde inte alltid är detta.

Nyckelord: Musik, Egenvärde, Undervisning, Skola, Musklärare.

FÖRORD

Vi vill tacka vår handledare Yvonne Berneke för det stöd och den feedback som hon har gett oss under detta examensarbete. Tack även till de lärare som ställt upp som informanter till denna studie. Vi är tacksamma att ni tog er tid och var generösa att dela med er av era åsikter och synpunkter. Sist vill vi rikta ett tack till våra sambors som stöttat oss under skrivandets gång.

Emil Sjögren

Nin Wijk

INNEHÅLL

1	INTRODUKTION.....	3
2	BAKGRUND	4
2.1	Beskrivning av det undersökta fältet	4
2.2	Musikens egenvärde	4
2.3	Sociokulturellt perspektiv.....	5
2.4	Komponenter av musikens egenvärde.....	6
2.5	Tidigare forskningsresultat	6
2.5.1	Lärares motivering till estetiska ämnen i skolan	6
2.5.2	Kultur och identitet.....	7
2.5.3	Språkliga uttryck	7
2.5.4	Hälsa	7
2.5.5	Lust och motivation	8
2.6	Sammanfattning av tidigare forskning	8
3	SYFTE.....	9
4	METOD.....	10
4.1	Forskningsmetod	10
4.2	Genomförande	10
4.2.1	Urval av informanter	10
4.2.2	Undersökningsinstrument.....	11
4.2.3	Datainsamling.....	11
4.2.4	Databearbetning och analys.....	12
4.3	Reliabilitet och validitet.....	12
4.3.1	Kritiskt förhållningssätt	13
4.4	Etiska överväganden.....	13
5	RESULTAT.....	15
5.1	Musikämnets egenvärde	15
5.2	Undervisning i och genom musik.....	17
5.3	Kultur och identitet.....	17
5.4	Skolans musikutbud och elevernas musiksmak.....	18
5.5	Resultatsammanfattning	19
5.5.1	I vilket syfte används musik i skolan?.....	19
5.5.2	Hur tänker lärare att musikämnets egenvärde skulle kunna öka?	19
6	DISKUSSION	21
6.1	Metoddiskussion.....	21

6.2	Resultatdiskussion	23
6.2.1	Musikens egenvärde	23
6.2.2	Undervisning i och genom musik.....	24
6.2.3	Kultur och identitet.....	25
6.2.4	Skolans musikutbud och elevernas musiksmak.....	26
6.3	Vidare forskning	27
6.4	Slutord	27
7	REFERENSLISTA.....	29
BILAGA		

1 INTRODUKTION

I interpellationsdebatten *Det estetiska lärandet i gymnasieskolan* (2011) framkommer att hösten år 2011 infördes en ny gymnasiereform där de estetiska ämnena reducerades från att vara ett obligatoriskt ämne till att bli ett tillvalsämne som inte kan ge några meriterande poäng. Förvisso handlade reformen om gymnasieskolan och inte grundskolans tidigare år, som denna studie fokuserar på, men en sådan reform visar ändå på de estetiska ämnens status i det svenska samhället. I Lärarnas Nyheter's artikel *Anne Bamford tar hit The Wow Factor* (2009) framkommer att professor Anne Bamford, som åt UNESCO bedrivit forskning gällande kulturell undervisning i världens länder, har kommit fram till att estetiska ämnen har mycket hög status i flertalet av världens länder. I Europa menar Bamford dock att utvecklingen går åt ett annat håll. Hon beskriver vidare att de länder som har en god estetisk och kreativ undervisning är samma länder som hamnar högst i PISA (Programme for International Student Assessment)- undersökningar.

Under vår tid på lärarutbildningen har de valbara kurserna i estetiska ämnen varit de som gjort starkast intryck. Engagerade har vi kommit ut på VFU-placeringarna, fyllda med idéer om hur estetisk undervisning kan bedrivas. Väl där har vi dock mötts av en annan verklighet. Vi har sett lärare som flyr det estetiska ämnet musik och tagit del av attityder som belyser att musiklektioner inte är någonting som man vill hålla i, kanske på grund av osäkerhet. Lever musikämnet kvar av gammal tradition och är ett nödvändigt ont eller finns det ett djupare värde i att bedriva musikundervisning i skolan? Vår avsikt med denna studie är att lyfta fram tankarna om detta hos lärarna som undervisar i musik, då det är de som har störst insikt i ämnets värde.

2 BAKGRUND

Kapitlet inleds med att ge en kort beskrivning av det undersökta fältet, för att sedan ta upp musikens egenvärde då det är centralt för studien. Därefter förklaras det sociokulturella perspektivet som är den teori som präglar studien. I följande delkapitel presenteras sedan de komponenter som inläst litteratur menar utgör musikämnets egenvärde och delkapitlet därefter tar upp tidigare forskning som berör dessa. Den tidigare forskningen avslutas med en kort sammanfattning.

2.1 Beskrivning av det undersökta fältet

Musiken som ämne i den svenska skolan har gjort en resa. 1955 var året då undervisningen bytte namn från sång till musik. Innan dess hade fokus legat på att sjunga psalmer i skolan, men under femtiotalet fick musikämnet ett större egenvärde då kyrkans inverkan på skolan gradvis hade minskat. Under åren därefter har musikämnet fått större plats i skolan, vilket har synliggjorts genom läroplanerna (Gottberg, 2009). Idag innefattar musiken mycket mer än psalmsång, den innehåller såväl ensemblespel och improvisation som röst- och hörselvård och ska bidra till social gemenskap och identitetsutveckling (Skolverket, 2011). Gårdare (2001) sammanfattar att det har skett en utveckling från skolmusik till musik i skolan.

Lärare som inte har estetiska ämnen som huvudämnen kan känna en osäkerhet inför att använda sig av estetiska uttrycksformer i sin undervisning (Karlsson Häikiö, 2012). Det handlar om vad Gårdare (2001) beskriver som en bristande lärarkompetens. Bjørkvold (2005) menar att för att kunna undervisa i musik krävs, förutom kunskap om teknik att kunna spela på instrument, också talang för att få det att låta bra. Det senare är det som lärarna kan brista i och då kan man inte heller lära ut praktiskt estetiskt skapande. Han efterfrågar därför en lärarutbildning där lärarstudenterna ska få utveckla sin musiska sida för att på så vis kunna våga och kunna använda estetiska ämnen i skolan. Bjørkvold (2005) menar även, liksom Gårdare (2001), att kursplanen sätter ribban högt, men att målen är uppnåeliga om man ger lärare och elever resurser. Exempelvis krävs instrument för musicerande. Resultatet i Heimonens (2008) studie visar dock att lärare i den svenska skolan utformar innehållet i musiklektionerna ihop med sina elever i större grad än vad de utgår från läroplanen.

2.2 Musikens egenvärde

Musikens egenvärde är en central fråga inom skolans musikundervisning och debatten har handlat om huruvida musiken ska vara ett mål i sig eller vara ett medel för att uppnå andra mål och syften (Folkestad, 2001). Ginsburg (2001) anser att musiken bör ha ett egenvärde och får inte förminska till att enbart bli ett medel. Dock framgår det inte vad författarna avser med musikens egenvärde. Transformerar egenvärdet till ett instrumentellt värde om musiken får en nyttoeffekt? Eller är det först när man avsiktligt använder musiken som ett medel som egenvärdet försvinner, att man inte utövar musik för musikens skull? Skolverket (2011) tar i kursplanen för musik upp att musikundervisning ska bedrivas i syfte att exempelvis spela instrument eller i syfte att kommunicera. I det först nämnda syftet så kan man tala om ett

egenvärde hos musiken då man musicerar för musicerandets skull, men i andra syftet så speglas mer ett instrumentellt värde då man bedriver musikundervisning för att kunna kommunicera.

Bamfords (2006) studie har visat att man i tidigare forskning på området musikundervisning ofta har blandat ihop termerna *undervisning i estetiska ämnen* och *undervisning genom estetiska ämnen*. Den senare tolkas som estetiska ämnen som medel och särskiljs därför från egenvärdet. Bamfords studie visar också att det är viktigt att dessa två termer åtskiljs. Båda undervisningsformerna har olika gynnsamma effekter och behövs därmed i lika stor grad. De är beroende av varandra och ingen av dem kan uteslutas om positiv verkan ska uppnås (Bamford, 2006). I Pramling Samuelsson, Asplund Carlsson, Olsson, Pramling och Wallerstedts (2009) forskning framgår att musikens egenvärde bör få stort utrymme, framförallt i arbetet med mindre barn. I Bamfords (2006) resultat har det utkristalliserats att det är i arbetet med äldre barn som musiken först får ett egenvärde. De yngre barnens musikundervisning är mer integrerad och musiken används då som ett redskap för annat lärande (a.a.).

2.3 Sociokulturellt perspektiv

Ett sociokulturellt perspektiv är enligt Dysthe (2003) och Hundeide (2006) ett meningsfullt lärande, där språk och kommunikation är centrala delar i läroprocessen. Lärandet är starkt sammanbundet med mänskliga relationer. Lärande sker inte individuellt utan kontexten har stor påverkan på en elevs kunskapsutveckling. Dysthe beskriver att den sociokulturella teorin inte är en entydig enhet utan en samling av olika teoretiska riktningar.

Dysthe (2003) tar upp sex nyckelbegrepp inom den sociokulturella teorin. Med *situerat* lärande menas att den fysiska och sociala kontexten är inkorporerad i lärandet. Tid, rum och sociala relationer har således påverkan på lärosituationen. Med *socialt* lärande avses både att lärande påverkas av den kulturella kontexten, vilken kultur som råder, samt att lärande sker genom interaktioner. Att lärandet är *distribuerat* innebär att kunskap finns att nå genom andra personer samt artefakter, konstgjorda föremål. Olika människor har olika kompetenser och vi kan därmed lära mycket av varandra. *Medierat* lärande innebär att lärande förmedlas genom personer eller artefakter. Det distribuerade lärandet medieras och på så vis får individen ta del av kunskapen. Det viktigaste medierande redskapet är språket. En riktning inom den sociokulturella teorin är att sätta handling och lärogemenskap i fokus. Lärande sker genom att delta i *praxisgemenskap*. Olika sociala aktiviteter och deltagande ger olika förutsättningar för att lärande ska kunna ske. Det är i handling i grupp som man lär sig och språket fungerar som ett redskap för att deltagande ska kunna ske. *Språk och kommunikation* är betydelsefullt utifrån ett sociokulturellt perspektiv. Varje språkligt uttryck visar ens hållning, värderingar, kultur och historiska tradition. Så fort man lär sig att kommunicera blir man sociokulturell, och genom kommunikationen kan man få tillgång till ett större och större distribuerat lärande. Det är också genom kommunikationen som barnet får lärdom om vad som är värdefullt och intressant i kulturen. Språket används för att kunna förstå och tänka och att kunna förmedla sin kunskap. Den traditionella synen på lärande i skolan, att läraren förmedlar och eleven lär in, är enligt den sociokulturella teorin förlegad.

Lärande sker istället genom dialog och för detta krävs att båda parterna måste vara aktiva (Dysthe, 2003).

2.4 Komponenter av musikens egenvärde

Theorell (2001) menar att musiken till sitt väsen är icke-verbal, vilket leder till att forskning på området har blivit begränsad. Att formulera sig och därmed få bidrag till forskning är alltså svårt, vilket kan vara grunden till att det inte finns någon omfattande forskning på området musikens egenvärde (a.a.). Dock finns det forskning som behandlar ämnen som hör till musikens egenvärde. En komponent beskriver Jederlund (2011) som sambandet mellan musik och kultur. Barn och ungdomar gör urval av de kulturer som de kommer i kontakt med, smälter samman dem och skapar egna kulturer. Detta är ett led i identitetsskapandet (Jederlund, 2011). Nästa angränsningsområde som berör musikens egenvärde är hur musik hänger samman med språk. Jederlund (2011) visar på att människans alla språkliga uttryck befruktar varandra. En utveckling i det musikaliska språket är enbart till fördel för alla våra andra språk, såsom talspråket, skriftspråket, kroppsspråket, bildspråket och så vidare. En musikalisk utveckling gynnar vår kommunikationsförmåga (a.a.). Ginsburg (2001) beskriver musik som en av livets goda krafter, en kraft som får människor att må bättre. Hälsa är då ytterligare en komponent som berör musikens egenvärde. Wallin och Ekstedt (2001) menar att musik är en emotionell och intellektuell njutning, att musiken skapar lust och motivation, vilket är den sista komponenten av musikens egenvärde.

2.5 Tidigare forskningsresultat

Nedan redovisas forskningsresultat från sex studier samt från forskning publicerad i ett konferenstryck. Samtlig forskning innehåller tangerar vad som i tidigare delkapitel beskrivits vara komponenter av musikens egenvärde. Studierna har utförts på olika ställen runt om i världen varav Bamfords (2006) studie är global, StGeorge, Holbrook och Cantwells (2012) studie är från Australien, Leggs (2009) studie är från Storbritannien samt Lindgrens (2006), Häikiös (2007) och Sernhedes (2011) studier är från Sverige. Institutionsrapporten, som författades i samband med konferensen och hölls av Karolinska Institutet, sammanställer vad som tagits upp av olika forskare. Folkestad (2001), Ginsburg (2001), Gårdare (2001), Theorell (2001) samt Wallin och Ekstedt (2001) har bedrivit forskning i Sverige. Spychiger (2001) har bedrivit forskning i Schweiz och Dissanayake (2001) i USA. Den tidigare forskningens resultat kommer nedan att presenteras i en generell motivering till varför lärare bedriver estetisk undervisning i skolan samt i fyra teman: Kultur och identitet, Språkliga uttryck, Hälsa samt Lust och motivation, som samtliga är komponenter av musikens egenvärde.

2.5.1 Lärares motivering till estetiska ämnen i skolan

Lindgren (2006) har i sin avhandlings resultat funnit tre olika motiveringar till varför lärare anser att vi ska ha estetisk verksamhet i skolan. Den första motiveringen är att elever med svårigheter också ska få känna att de kan lyckas med något, en slags kompensation för att det inte går bra i de andra ämnena i skolan. Den andra motiveringen är att alla elever mår bra av att ha en balanserad skoldag, där praktiska/estetiska och teoretiska ämnen varvas. De estetiska ämnena används som

förebyggande åtgärder för att eleven ska lyckas bra i skolan och i livet i stort genom att ta del av de estetiska ämnenas positiva sida. Den tredje motiveringen är att alla elever ska uppleva ett lustfyllt lärande i skolan och att de estetiska ämnena bidrar till detta.

2.5.2 Kultur och identitet

Dissanayakes (2001) antropologiska studies resultat visar att den gemensamma sången och dansen är en kraftigt sammanhållande mekanism hos folkgrupper. Människor föds in i kulturer, formas av dem och känner tillhörighet med de människor som delar samma kultur (Wallin & Ekstedt, 2001). Musikundervisning är en viktig del av vårt kulturarv (Folkestad, 2001). Ginsburgs (2001) resultat visar att barn inte själva kan välja vilken kultur de får ta del av, utan präglas av föräldrarnas kultur och därmed uppskattar samma musik som föräldrarna. I Theorells (2001) studies resultat framkommer att då det finns sociala skillnader inom olika grupper i samhället skapas också kulturella orättvisor. Barn ifrån vissa samhällsgrupper får exempelvis bara ta del av en viss musik eller endast en del barn får ta del av levande musik.

Sång och musik är mycket betydelsefullt för barns och ungdomars utveckling (Dissanayake, 2001). Ungdomsmusiken är, tillsammans med klädstilen, den viktigaste komponenten i identitetssökandet i ungdomsåren (Ginsburg, 2001). Sernhedes (2011) studie visar att musik skapar identitet och grupptillhörighet och att musik är en stark drivkraft. Drivkraften ger i sin tur en vilja att uttrycka sig. För att hitta målgrupper att göra det inför krävs det vissa praktiska, administrativa och kognitiva förmågor, vilka också är förmågor som värderas högt i skolan (a.a.).

2.5.3 Språkliga uttryck

Ett av de språkliga uttryck människan har är musik. Exempelvis är samtal med små barn starkt präglade av musik genom sin melodiska och mjuka framtoning. Barnet i sin tur reagerar på det musikaliska tilltalet och på så vis sker barnets första kommunikation. Utvecklingen av talspråket kommer först senare (Dissanayake, 2001). StGeorge m.fl. (2012) studies resultat visar att det krävs övning för att kunna kommunicera med musik. Ju mer färdigheter man har i ämnet desto bättre och personligare kan man uttrycka sig, men för att uppnå detta krävs engagemang och tid (a.a.). En del av vårt språk, skriftspråket, innefattar att kunna läsa noter vilket är en av hjärnans mest komplicerade processer (Wallin & Ekstedt, 2001). Leggs (2009) studie visar på vikten av skolans musikundervisning för utveckling av språk.

2.5.4 Hälsa

Sernhedes (2011) resultat visar att musik har påverkan på vår psykiska hälsa då den är ett redskap för att kunna nå och uttrycka känslor och behov. I Theorells (2001) studieresultat framkommer att det finns ett samband mellan människors livslängd och kultur. De som lever ett rikt kulturellt liv lever också längre. All form av musikedtagande har visat sig vara positivt för hälsan, även om forskning visar att ett aktivt deltagande är än bättre för hälsan än att enbart lyssna på musik. Trots att ett aktivt musicerande bidrar till ökad hälsa är det få som fortsätter att spela något instrument i vuxen ålder (a.a.).

Musikämnet har påverkan på elevernas hälsa i skolmiljön. Detta har Spychiger (2001) kommit fram till i sin omfattande jämförelsestudie där hon undersökte två elevgrupper. Den ena gruppen fick minskat antal lektionstimmar i teoretiska ämnen på bekostnad av att få mer tid för musikundervisning, medan den andra gruppen hade ordinarie upplägg för undervisningen. Elevgruppen med ökad musikundervisning fick inte sämre resultat i de teoretiska ämnena än jämförelsegruppen. Dessutom fick de positiva effekter såsom större trivsel, minskad mobbning och frånvaro samt bättre ordning i skolan (a.a.). Också Bamford (2006) styrker med sin forsknings resultat att arbete med de estetiska ämnena ger eleverna ett bättre välmående och förbättrade resultat i övriga skolämnen.

2.5.5 Lust och motivation

Gårdare (2001) visar på att musik skapar lust och motivation då det ger en direkt återkoppling till den som utövar det, i form av exempelvis applåder. Häikiös (2007) resultat visar att den icke-verbala återkopplingen som eleverna får från lärarna är av extra stor vikt vid den kontinuerliga bedömningsprocessen i de estetiska ämnena. Gårdare (2001) har fått fram att musiken kan skapa en förbindelse mellan skolan och samhället då elever kan framföra musik i olika sammanhang. Med musikens hjälp kan man i skolan skapa lustfyllda lärosituationer där eleverna har en möjlighet att förmedla något. Gårdare tar upp att enligt en amerikansk studie minns man 10 procent av det man hör. Av det man förmedlar minns man däremot 90 procent, varpå musikuppsättningar är mycket gynnande att använda sig av i undervisningen (a.a.).

Lust är viktigt för att skapa en vilja att musicera och för att kunna ta sig igenom de svårare momenten som man stöter på inom musikämnet (StGeorge m.fl., 2012). Theorells (2001) studieresultat visar att lust skapas av att människor får ta del av sådan musik som engagerar och inte blir påtvingade musik som de inte är intresserade av. Det handlar inte enbart om att tillgodose allas smaker, utan att skapa smak för all sorts musik (Gårdare, 2001).

2.6 Sammanfattning av tidigare forskning

Den nationella och internationella forskningen visar att musik har stor betydelse för kultur och identitet. Musik för samman människor och musikundervisning är av avgörande betydelse för att utjämna kulturella orättvisor och att förmedla kultur. Forskningen belyser även att musiken är ett av våra främsta språk, men att det krävs övning för att kunna uttrycka sig på ett rikt sätt. Den psykiska hälsan ökar om vi har musiken som medel att uttrycka oss med. En ökad musikundervisning visar sig ha en rad positiva effekter såsom minskad mobbning och frånvaro samt bättre ordning, ökad trivsel och förbättrade resultat i skolan.

3 SYFTE

I bakgrunden framkommer att musikämnet kan medföra ett flertal positiva effekter såsom förbättrad skolornärvaro, ökad trivsel, förbättrade skolresultat, förbättrad hälsa hos eleverna med mera. Det framkommer även att det är viktigt att skilja på undervisning i musik och undervisning genom musik och att båda dessa faktorer behövs och gynnar varandra. Forskningen visar dock att i de tidigare skolåren arbetar man främst med undervisning *genom* musik och denna studies fokus ligger därför på att belysa vilken roll undervisning *i* musik, och därmed musikämnets egenvärde, har i grundskolans tidigare år.

Studiens syfte är att undersöka lärares förhållningssätt till musikämnets egenvärde i den svenska skolans tidigare år. För att kunna besvara syftet har följande frågeställningar formulerats:

- I vilket syfte används musik i skolan?
- Hur tänker lärare att musikämnets egenvärde skulle kunna öka?

4 METOD

Kapitlet inleds med att redogöra för vald forskningsmetod för att sedan beskriva genomförandet av studien. Därefter behandlas reliabilitet och validitet, kritiskt förhållningssätt samt de etiska överväganden som gjorts för studien.

4.1 Forskningsmetod

Det finns två dominerande vetenskapliga förhållningssätt inom forskningsmetodik. Positivismen förespråkar att en hypotes formuleras för att sedan empiriskt eller logiskt pröva denna. Hermeneutiken bygger istället på förståelse för det genuint mänskliga. Hermeneutikern vill inte bara begripa varför något sker utan vill med språket som främsta redskap få förståelse för människor, deras handlingar och påföljderna av dessa. Genom ett empatiskt förhållningssätt kan forskaren nå fram till denna förståelse (Patel & Davidsson, 2003; Thurén, 2007). Det hermeneutiska vetenskapliga förhållningssättet valdes att utgöra grunden för denna studie, då studiens syfte var att söka förståelse för lärares förhållningssätt till musikämnet egenvärde. Patel och Davidsson (2003) beskriver att inom hermeneutiken är den kunskap som forskaren har i ämnet en tillgång för att kunna tolka och förstå forskningsobjektet. Holism eftersträvas, att se helheten, som sedan ställs i relation till delarna. Forskaren pendlar mellan del och helhet för att på så sätt nå fram till en så fullständig förståelse som möjligt. Hermeneutiken är på så vis influerad av abduktion, ett sätt att dra slutsatser genom att pendla mellan teori och empiri. Dock är det mångfalden och det unika i varje tolkning som eftersträvas i detta vetenskapliga förhållningssätt, snarare än att nå fram till heltäckande teoretiska lagar genom slutsatser såsom i abduktion (a.a.).

4.2 Genomförande

I detta delkapitel beskrivs hur urvalet av informanter gick till samt valet av undersökningsinstrument. Vidare beskrivs utförandet av datainsamling och hur databehandlingen och analys senare gick till.

4.2.1 Urval av informanter

Urvalsprocessen färgades av vissa kriterier som informanterna skulle uppfylla. Kriterierna var till för att få fram begränsad men nödvändig data för att kunna besvara studiens syfte. De bestod av att informanterna skulle vara utbildade lärare behöriga för grundskolans tidigare år, då bakgrunden främst berör de lägre årskurserna, samt att de skulle bedriva musikundervisning. Valet av informanter till studien gjordes genom vad Denscombe (2009) kallar ett subjektivt urval. Lämpliga informanter handplockades för att kunna få fram sådana som passade in på kriterierna. Genom våra kontakter på tidigare VFU-placeringar gavs förslag på passande informanter, på både de tidigare VFU-skolorna och andra skolor, vilka kontaktades genom e-post. Därmed var två av informanterna kända sedan tidigare och två av dem var nya bekantskaper, vilket det beaktades både för- och nackdelar med. De gamla bekantskaperna skulle kanske kunna känna sig mer trygga i redan väl kända relationer, men redan etablerade roller skulle kanske även kunna begränsa samtalet. De nya bekantskaperna skulle kanske kunna vara mer otrygga då de inte

kände de som skulle intervjua, men i vetskap om att vara mer anonym i förhållande till intervjuarna skulle de kanske ändå kunna öppna upp sig i högre grad.

Då det kom till valet av antalet informanter beaktades att man vid kvalitativa intervjuer skulle begränsa antalet av informanter. Grunden i det låg i att det fanns en överhängande risk att samla in allt för mycket data som kunde bli ohanterlig. Databearbetningen riskerade då att inte utföras på ett tillfredsställande vis (Trost, 2005). Med denna rekommendation i åtanke utfördes en intervju i taget för att på så vis se hur mycket data som producerades och därefter gjordes ett övervägande av hur många fortsatta intervjuer som skulle göras. Slutligen resulterades det i fyra intervjuer med lärare som undervisar i musik i grundskolans tidigare år, samtliga från mellanstora städer i södra Sverige. Två av dem var kvinnor, varav båda hade utbildat sig på musikhögskola till musiklärare, och två av dem var män, varav båda läst musik som valbar kurs på lärarutbildning på 30 respektive 7,5 hp.

4.2.2 Undersökningsinstrument

Det undersökningsinstrument som lämpade sig bäst för att samla in data var kvalitativ intervju, detta för att kunna ta del av lärares åsikter och uppfattningar. Genom djupintervju kunde känsliga frågor varsamt diskuteras och informanten kunde uppmuntras att öppna upp sig på ett personligt plan. För att få fram den efterfrågade empirin passade semistrukturerad intervju då detta gav möjligheter att anpassa frågorna och dess ordning efter informantens utsagor. På så vis kunde en öppnare och mer personlig intervjumiljö uppnås (Denscombe, 2009). Patel och Davidsson (2003) framhåller vikten av empati hos den som intervjuar inom hermeneutisk forskning, vilket beaktades under genomförda intervjuer. Inför intervjuerna utformades en intervjuguide (Bilaga 2), som stöd för forskaren under intervjun. Intervjuguiden utformades med Patel och Davidssons (2003) riktlinjer i åtanke, det vill säga öppna frågor, förslag till hur välformulerade följdfrågor kunde inledas samt återkopplingsfrågor. Större delen av frågorna i intervjuguiden var således av öppen karaktär. I guiden gavs även förslag på följdfrågor som skulle kunna ställas om behov uppstod samt återkopplingsfrågor för att försäkra att innehållet var korrekt förstått. För att intyga att undersökningsinstrumentet fungerade tillfredsställande utfördes dessutom en pilotstudie, vilket Patel och Davidssons (2003) även rekommenderar.

4.2.3 Datainsamling

Fyra intervjuer genomfördes. Informanterna möttes upp i deras respektive skolmiljö och intervjuerna hölls i avskilda lokaler. Tidsåtgången varierade från 30 minuter upp till en timme. Innan varje intervju startade repeterades hur den skulle genomföras samt vilka rättigheter informanten hade. Denscombe (2009) framhåller att ljudupptagning är ett bra instrument att samla in data genom då det ger en heltäckande bild av samtalet, men framhåller även att upptagningsinstrumentet kan ha en hämmande effekt på informanten. Under intervjuerna användes därför ett så pass vardagligt föremål som en smartphone som ljudupptagare, med förhoppning om att detta instrument inte skulle verka lika hämmande som exempelvis en bandspelare med mikrofon. För att förvissas om att smartphonens funktion var fullgod prövades dess ljudupptagningsförmåga i förväg.

4.2.4 Databearbetning och analys

Första steget i databearbetningen bestod av att transkribera intervjuerna ordagrant, vilket i enlighet med Trosts (2005) rekommendation gjordes av ”forskarna”. Data bearbetades därefter löpande, efter varje intervju, under insamlingsperioden samt efteråt. De färdiga transkriptionerna skrevs ut för att läsas igenom och för att skapa ett helhetsintryck av materialet. Därefter användes överstrykningspennor i olika färger för att hitta gemensamma nämnare. I bearbetningen skedde en pendling mellan tre olika sorters kodning av de kvalitativa intervjuerna. Dels eftersöktes enstaka ord eller ordsammansättningar som kom att upprepas och dels togs en vidare syn där hela satser eller meningars eftersöktes som föreföll extra intressanta. I den sista kodningen eftersträvades återigen en helhetssyn för att kunna få en överblick över om det som till synes verkat intressant i de två tidigare kodningarna verkligen hade ett bestående intressant innehåll (Trost, 2005). Dessa skiftningar mellan del och helhet stämmer väl överens med hermeneutiken som vetenskapligt metodval (Patel & Davidsson, 2003). Genom kodningen uppkom de kategorier som sedan kom att användas i resultatkapitlet.

Som analysinstrument användes begreppet musikännets egenvärde vilket vi, i enlighet med Magne Holmes och Krohn Solvangs (1997) rekommendationer, teoretiskt definierade, i resultatkapitlets början. Empirin kopplades till detta begrepp för att se om det som sades tillhöra egenvärdet verkligen gjorde det. I resultatdiskussion användes sociokulturell teori samt forskning som framkommit i bakgrundskapitlet som instrument för att få en djupare förståelse för empirin.

4.3 Reliabilitet och validitet

I en kvalitativ studie är konstans inte av samma intresse som vid en kvantitativ studie. Förändringar kan många gånger vara det som är intressant att belysa i forskningen. I kvalitativ forskning kan också oväntade händelser, såsom misstolkning av intervjufrågor och talande tystnader, vara av intresse att ta med i analysen. På grund av detta är det svårt att tala om reliabilitet, tillförlitlighet hos instrumentet, inom kvalitativa intervjuer på samma sätt som man gör vid en kvantitativ studie. Reliabiliteten behöver således inte vara låg på grund av förändringar i den datamängd som samlats in (Patel & Davidsson, 2003; Trost, 2005). Patel och Davidsson (2003) tar upp att begreppen reliabilitet och validitet är starkt sammankopplade i kvalitativ forskning. Inom denna forskning används därför sällan begreppet reliabilitet utan istället får validitetsbegreppet en vidare innebörd.

Validiteten måste präglade hela forskningsprocessen (Patel & Davidsson, 2003). Trost (2005) menar att man kan öka validiteten hos de kvalitativa intervjuerna genom att beakta de etiska aspekterna, vilket också gjorts i denna studie. Validiteten kan också utrönas ur intervjufrågornas utformning. Om frågorna är påståendefrågor och om följdfrågor saknas eller används i för liten mån minskar validiteten (a.a.). Intervjuguiden (Bilaga 2) utformades därför med detta i åtanke och frågorna eftersträvades att vara av öppen karaktär. Exempel på följdfrågor författades liksom hur forskaren skulle förhålla sig under intervjun.

Patel och Davidsson (2003) framhåller att forskarens följsamhet under forskningsprocessen ökar validiteten. Denna studies syfte framkom genom följsamhet vid inläsning av tidigare forskning. Forskningen poängterade vikten av att skilja på termerna undervisning i estetiska ämnen och undervisning genom estetiska

ämnen. Vid syftesformuleringen valdes att betona undervisning i estetiska ämnen, varpå musikens egenvärde blev det centrala. Även i genomförandet av intervjuerna eftersträvades en följsamhet, genom lyhördhet och ett empatiskt förhållningssätt. Valet av antalet intervjuer anpassades till att mängden data skulle bli hanterlig. I databearbetningen och analyskrivandet intogs ett följsamt förhållningssätt gentemot materialet. Efter flera genomläsningar utröntes centrala teman. I studiens analys eftersträvades en god logik i uppbyggnaden där delarna tillsammans bildade en meningsfull helhet, vilket Patel och Davidsson (2003) menar är kännetecknen på en god kvalitativ analys. Även kommunikativ validitet eftersträvades, det vill säga att de tolkningar som görs bör vara väl underbyggda så att läsaren kan skapa sig en egen uppfattning om deras tillförlitlighet (Patel & Davidsson, 2003).

4.3.1 Kritiskt förhållningssätt

Thurén (2007) framhåller att forskare som använder hermeneutiken som vetenskapligt förhållningssätt måste beakta att det finns en risk för feltolkning av data. Förståelsen är det eftersträvansvärda och centrala, men som forskare kan man aldrig vara helt säker på att de tolkningar man gör är riktiga. För att minska risken för feltolkning är det viktigt att tänka på att intervjuaren inte projicerar sina egna känslor på informanterna och att ta hänsyn till kontexten. Forskarens egna värderingar och förståelse påverkar även analysen (Thurén, 2007). Med detta valda vetenskapliga förhållningssätt har risken för feltolkning övervägts, men hermeneutiken har ändå ansetts vara den mest passande för ändamålet då förståelse för informanterna eftersträvats. För att minska risken för feltolkning har pilotintervju utförts för att kunna granska samtalet och därigenom få lärdom av detta.

Patel och Davidsson (2003) framhåller att transkribering av ljudupptagningen kan vara en felkälla då gester, mimik, kroppsspråk och så vidare inte kommer med i det skrivna språket. Dessutom finns det en risk att den som transkriberar förfinar talspråket då det överförs till skrift. För att motverka denna felkälla har transkribering skett med största noggrannhet. Fokus har legat på att skriva ner ordagrant och att även lyfta in viktiga pauser i samtalet.

Trost (2005) beskriver att ljudupptagning kan vara ett mycket bra insamlingsinstrument av data, men att det finns en risk att inspelningsapparaten kan ha en hämmande effekt på samtalet under intervjun. I studien minskades denna risk genom att använda ett vardagligt föremål, i form av en smartphone, som inspelningsinstrument.

4.4 Etiska överväganden

De etiska överväganden som beaktats i studien har grundat sig på Vetenskapsrådets (2002) riktlinjer för vetenskaplig forskning. Vetenskapsrådet beskriver fyra krav att uppfylla. *Informationskravet* innebär att de deltagande i studien skall få information om studiens syfte, att deltagande i studien är frivilligt och när som helst under studiens gång kan avbrytas. *Samtyckeskravet* innebär att studiens deltagande har rätt att bestämma över sin egen medverkan och att samtycke måste ges innan datainsamling kan börja. *Konfidentialitetskravet* innebär att forskarna värnar om informantens integritet och anonymitet. Personuppgifter skall på inget sätt hamna i

obehörigas ägo. *Nyttjandekravet* innebär att insamlad data endast skall användas för den tilltänkta studiens syfte (Vetenskapsrådet, 2002).

I studien har kraven uppfyllts genom e-postkorrespondens med informanterna. De fick på så vis kännedom om studiens syfte, sina rättigheter som medverkande samt att de kunde ge samtycke till att medverka. Därefter fick de ta del av ett informations- och samtyckesbrev (Bilaga 1) med fördjupad information. Innan intervjuerna tog sin början, fick informanterna sina rättigheter återberättade. Informanterna fick ta del av informationen flera gånger, skriftligt och muntligt, för att se till att informationen var riktigt förstådd. Efter att intervjuerna transkriberades raderades inspelningarna. Innehållet användes enbart i studiens syfte och inga utomstående fick kännedom om vilka som medverkat.

5 RESULTAT

I analysen utfördes kodning av data som tillkommit genom transkribering av de kvalitativa intervjuer som gjorts med fyra musiklärare. Kodningen resulterade i de kategorier som presenteras i nedanstående delkapitel: Musikämnets egenvärde, Undervisning i och genom musik, Kultur och identitet samt Skolans musikutbud och elevernas musiksmak. För att tydligare se kopplingen mellan empiri och studiens syfte analyserades empirin genom begreppet musikämnets egenvärde, vilket enligt vår teoretiska definition är det värde musikämnet erhåller då musicerandet sker för sin egen skull till skillnad från det instrumentella värde som musikämnet får då det används i andra syften. Resultatet kopplades avslutningsvis till frågeställningarna i en sammanfattning.

5.1 Musikämnets egenvärde

Lärarna beskrev att deras främsta syfte med att bedriva musikundervisning var att följa styrdokumentet. Det har tidigare framkommit att kursplanen i musik (Skolverket, 2011) tar upp motiveringar till att bedriva musikundervisning som bygger på såväl musikämnets egenvärde som på ett instrumentellt värde. Då lärarna beskriver att de vill bedriva musikundervisning i detta syfte, så kan denna handling vara av egenvärdeskaraktär men behöver inte vara det. Ett annat syfte som lyftes fram av studiens lärare var att överföra en spelglädje till eleverna. Spelglädjen som motiv kan tyckas vara av ”ren” egenvärdeskaraktär, då det kan tolkas som att man musicerar enbart för musicerandets skull. Det skulle dock även kunna tolkas som att man musicerar för att uppnå en känsla av glädje eller nöjsamhet varpå musiken skulle omvandlas till ett medel och egenvärdeskaraktären skulle försvinna. Alltså är även motivet spelglädje tvetydigt till vilken karaktär det hör, dock anses den först nämnda tolkningen som den troligare. Lärarna ansåg vidare att musikundervisning skall bedrivas i skolan då det skapar ett avbrott från annan undervisning och att alla elever ska kunna få lyckas i skolan.

Man kan fånga upp de som har det svårt med det teoretiska, att de får lyckas och känna att de också gör något som är bra. Det är jätteviktigt (Lärare 1).

Läraren ansåg alltså att det var av vikt att skolan mötte alla elever och såg till att de fick känna sig framgångsrika. Denna motivering är av instrumentellt värde då den syftar till och således även blir ett medel för att alla elever ska kunna känna framgång i skolan. Ytterligare ett skäl till musikundervisning som lärarna lyfte fram var att musik är något som alla mår bra av. Musik som utövas för hälsans skull får därmed ett instrumentellt värde. Lärarna lyfte också att musik är ett grundläggande mänskligt behov, varpå vi bör ha musikundervisning. Även denna motivering är tvetydig i sin karaktär. Om man lägger vikt vid att musik är ett grundläggande mänskligt behov, så kan det handla om att man utövar musik för att tillfredsställa detta behov och värdet blir då av instrumentell karaktär, alternativt är det ett uttryck för att man vill musicera för musicerandets skull och att detta är medfött. Den sista motiveringen lärarna nämnde var att undervisning i musik bidrog till att elever kunde lyckas bättre i andra skolämnen. Musiken användes som ett medel och var till sin karaktär av instrumentellt värde.

Lärarna upplevde att de stod tämligen ensamma i att se musikämnets fördelar, vilka torde kunna vara av såväl egenvärdes- som instrumentell karaktär. En av lärarna ansåg inte att hon fick den stöttning från sina kollegor som hon borde fått. Hon framhöll att hon togs för given och att ämnet hade en ”flummig stämpel” (Lärare 1), men när det kom till exempelvis skolavslutningar och andra högtider upplevde hon att de tyckte att hennes undervisning var väldigt viktig. För ”vad skulle hända om musikläraren är borta?” (Lärare 1). Hon menade dock att hon aldrig fick detta erkännande av sina kollegor. Två av lärarna ansåg att politiker inte insåg vilka gynnsamma effekter musikämnet kan bidra med, vilket kan tolkas att de inte kunde se ämnets instrumentella värde. Lärarna gav uttryck för att de ansåg att musikämnet hade ett stort egenvärde, dock utan att ge en klar definition av vad de avsåg med detta, samt att ämnets status var för låg.

Skulle man kunna påvisa positiva resultat i andra ämnen så tror jag definitivt att man skulle höja egenvärdet. Men det måste vara mätbart och det är det som ofta är lite svårt med musik. Man vet liksom att det är bra men det är inte så lätt att säga exakt varför. Att sätta fingret på det (Lärare 2).

Denna lärare gav uttryck för att musiken har specifika, med ord svåruttryckta, egenskaper samt att musikämnets egenvärde är beroende av dess påverkan på andra skolämnena. Denna koppling mellan egenvärdet och höjda resultat i andra ämnen går dock inte hand i hand med hur egenvärdesbegreppet tolkats i denna studie. Vad läraren framhäver skulle höja egenvärdet skulle egentligen enbart höja det instrumentella värdet.

Lärarna beskrev tre aspekter som spelar roll i musikundervisningen, nämligen trygghet, material och tid. Dessa aspekter har en påverkan på ämnets egenvärde då de också utgör en grund för att kunna musicera för musicerandets skull, likväl som de förvisso utgör en grund för att kunna bedriva musikundervisning med instrumentell värdekaraktär. Samtliga lärare var trygga i att undervisa i musik. De framhöll att tryggheten berodde på att de hade goda relationer till sina elever och att de hade adekvat utbildning för att kunna utföra sitt uppdrag. De kände att de hade kompetens i musikteori och musikhistoria men också i de instrument som de behövde undervisa i. En av lärarna framhöll dock att hon önskade erhålla bättre färdigheter i ett av de instrument som hon undervisade i, då det skulle inge en större trygghet. En annan av lärarna poängterade vikten av talang för att kunna undervisa i de olika instrumenten. Då det kom till aspekten material för att kunna bedriva musikundervisning ansåg samtliga lärare att det fanns brister i grundskolans tidigare år. Två av lärarna framhöll att det inte fanns musiksalar att tillgå, vilket resulterade i stora svårigheter att nå upp till kursplanens mål. På en skola fanns det inte heller instrument att tillgå för undervisning i årskurs 1-3. Två av lärarna tog upp att de hade instrument i klassuppsättningar på skolorna.

Det räcker inte med att det finns instrument på skolan. Man kan inte bara sätta gitarrer i händerna på 25 elever och hoppas att det går vägen. Ska man ha möjlighet att kunna ha ensemblespel så måste man ha mindre grupper (Lärare 3).

Läraren framhöll därmed att instrument var viktigt, men att gruppstorleken var av avgörande betydelse för hur undervisningen skulle lyckas. Två av lärarna menade att tiden de fick per elev var väsentlig för om de skulle kunna bedriva en fullgod undervisning. Båda dessa lärare förespråkade undervisning i halvklass då eleverna skulle kunna få ut mer av undervisningen. En av lärarna gjorde schemaomläggningar

för barnen i de högre årskurserna, detta för att skapa tillfällen för halvklassundervisning, men följden blev att hon endast fick ha elevgruppen ett halvår i taget.

Med den nya läroplanen så är undervisningstiden för liten. Samtidigt så är jag överlycklig över att jag har halvklass! Skulle jag ha dem i helklass så skulle inte många klara godkänt. Jag skulle vilja ha alla elever en timme i veckan i halvklass (Lärare 1).

Läraren upplevde således att det fanns för lite undervisningstid och föredrog mer undervisningstid per elev.

5.2 Undervisning i och genom musik

Lärarna menade att musikundervisning i skolan kan ha en påverkan på övrig bedriven skolverksamhet.

Om du har blivit på bra humör efter att ha haft en musiklektion, så behåller du kanske det humöret inpå nästa lektion och då kanske du får lättare på den lektionen. Jag tror man behöver det där kreativa (Lärare 2).

Läraren framhöll följaktligen att glädjen i musiken och de positiva känslor som man tar med sig från en musiklektion kan spridas och ha positiv påverkan på övrig bedriven skolundervisning. Vad som förblev osagt var dock hur läraren tänkte kring sambandet mellan den motivation och lust som musik kan generera och musikämnets egenvärde. De andra lärarnas reaktion på frågan om vad musikämnet har för påverkan på övrig bedriven skolverksamhet var att de upplevde att musiken hade en positiv påverkan vid ämnesintegrering. De menade att musik var lätt att integrera med andra ämnen och att musiken gjorde att den ämnesintegrerade undervisningen blev roligare. Exempelvis kunde det bli lättare att lära sig multiplikationstabellen med hjälp av musik. Detta beskriver hur musiken kan användas som ett medel och har därmed ett instrumentellt värde. En av lärarna framhöll även att det kunde vara tvärt om, att musikämnet kunde gynnas av ämnesintegrering, till exempel när en viss kompositör kunde kopplas till en viss historisk kontext. I denna beskrivning är det snarare historieämnet som används som ett medel och som får ett instrumentellt värde, medan musikhistoria lärs för musikämnets skull vilket genererar ett egenvärde.

5.3 Kultur och identitet

En av lärarna framhöll att musik är en stor del av elevernas kultur, då de ständigt omges av musik.

Musiken är ju ständigt närvarande. Ungdomar lyssnar hela tiden. Man har radio igång, lyssnar på Spotify eller tittar du på en film och då har du musik i filmen (Lärare 2).

Läraren poängterande teknikens påverkan på de ungas musikkonsumtion. Den nya tekniken beskrevs av en annan av lärarna som en bidragande orsak till att musiken har fått större plats i den västerländska kulturen. Genom tekniken har musiken blivit än mer lättillgänglig. En tredje lärare visade på hur musikämnet fungerade som traditionsbärare. Hon lyfte upp hur viktig musiken var till exempel vid firande av Lucia. Om musiken ses som en traditionsbärare så ses den som ett instrument för att

föra vidare traditioner, och får därmed ett instrumentellt värde, men om man istället ser musiken som viktig vid en viss tradition kan den istället ha ett egenvärde, den är viktig för sin egen skull.

Tre av lärarna framhöll att musiken var viktig i elevernas identitetsskapande.

Hur man hittar sig själv. Man märker på vissa hur de klär sig, med vissa klädkoder för vissa musikstilar. Det är rätt tydligt att musik har stor påverkan (Lärare 1).

Lärararen menade att det fanns en tydlig koppling mellan kläd- och musikstil. Samma lärare gjorde en koppling till musikens egenvärde. Hon menade att då musiken påverkar den personliga utvecklingen hos eleverna innebär det här också att musiken har ett stort egenvärde. Klädstilen skulle således kunna användas som ett instrument för att framhäva musikstilen, men det kan även vara det motsatta vilket inte läraren nämner. Läraren framhäver att musiken präglar identiteten hos eleven varpå musiken har ett egenvärde, men det skulle också kunna vara så att musiken används som ett instrument för att framhäva en viss identitet vilket skulle innebära att musiken hade ett instrumentellt värde.

5.4 Skolans musikutbud och elevernas musiksmak

Det som var gemensamt för alla lärare i valet av vilka genrer som eleverna fick ta del av var att samtliga lärare försökte visa på ett brett musikutbud. En av lärarna framhöll vikten av att låta eleverna ta del av olika genrer, då han beskrev att det var väldigt olika vilken musik eleverna hade med sig hemifrån.

Inte alla barn har föräldrar som tar med sig barnen på olika kulturella evenemang (Lärare 4).

Läraren menade att skolan kunde påverka så att alla elever fick ett brett utbud av olika kulturella genrer. En annan lärare påpekade att hon inte trodde att skolans musikundervisning nödvändigtvis behövde ha så stor påverkan på elevernas egen musiksmak. Samma lärare menade också att hon valde vilken musik som skulle användas i hennes undervisning utifrån vad eleverna behövde träna på. Behövde de öva på en viss instrumentteknisk aspekt eller ett visst ackord valde hon melodier därefter. Elevernas musikintresse fick emellanåt styra lektionsinnehållet hos två lärare, för att få eleverna engagerade i musikundervisningen. En annan av lärarna beskrev dock att han aktivt valde bort den musik som elever vanligtvis lyssnade på, i syfte att bredda elevernas musikkunskaper. En tredje lärare menade att hon ville se till att hennes elever fick ta del av vad hon kallade klassiker.

Fast jag vet inte hur mycket det ger ibland. Vi brukar ha lekar där eleverna ska komma på låtar från kända artister. Men ofta passar de på klassikerna, trots att vi nyligen gått igenom dem (Lärare 1).

Som klassiker nämnde hon exempelvis The Beatles och Evert Taube vilka många elever inte hade stor kännedom om. Tre av lärarna nämnde också att deras egna personliga smak hade stor inverkan på vilken musik eleverna fick ta del av.

Jag väljer ju ofta sådan musik som jag själv brinner för. Jag hoppas att mitt engagemang ska kunna spilla över på eleverna, för att jag ska kunna inspirera dem till att få en spelglädje. Sen så blir det ju också lätt så efter som att det är den musiken som jag känner till bäst. Men jag försöker tänka på att eleverna ska få ta del av all sorts musik, se till allas musiksmak (Lärare 4).

Läraren beskrev att hans personliga smak förvisso har påverkan men att det framförallt är den musik som han godkänner som blir den musik som eleverna får ta del av, oavsett om det är den som han själv tycker om eller ej. Kursplanen i musik poängterar att elever skall få prova på olika musikgenrer varpå lärarna motiverade att de försökte ge eleverna ett brett musikutbud.

5.5 Resultatsammanfattning

I nedanstående sammanfattning redovisas resultatet sammanställt, kopplat till frågeställningarna.

5.5.1 I vilket syfte används musik i skolan?

Lärarna i studien bedrev musikundervisning i syfte att de ville följa styrdokumentet, att de ville ge eleverna spelglädje, att de ville låta eleverna få vara kreativa, att de ville låta eleverna få avbrott från den teoretiska undervisningen samt för att musiken kunde bidra till bättre prestationer i andra skolämnen genom att den är lust- och motivationshöjande. Musik användes också i skolan för att kunna bedriva ämnesintegrerad undervisning. Den upplevdes som ett ämne som var lätt att integrera med. Musiken beskrevs avslutningsvis också som ett grundläggande mänskligt behov, någonting som alla elever mådde bra av, och att det var syfte nog att bedriva musikundervisning.

Indirekt beskrevs musiken som kultur- och traditionsbärande i skolan. Det gjordes även en koppling mellan kultur och elevernas personliga utveckling. Lärarna förespråkade ett brett musikutbud i skolan för att eleverna skulle kunna skapa sig en egen uppfattning och få stöd i sitt identitetsskapande. Vidare framhölls även indirekt att musikundervisning bedrevs för att alla elever skulle ha en möjlighet att få ta del av samma kulturer, då inte alla hade samma kulturella förutsättningar på grund av olika bakgrund. En tolkning utav lärarens beskrivning av att eleverna skulle få kunskap om så kallade klassiker är att läraren hade för avsikt att se till att eleverna fick en musikalisk allmänbildning.

5.5.2 Hur tänker lärare att musikämnets egenvärde skulle kunna öka?

En faktor som lärarna angav skulle kunna öka musikämnets egenvärde var om kollegorna kunde få mer förståelse för ämnet. Lärarna ansåg att den nuvarande synen på ämnet var att det hade en flummig stämpel. Egenvärdet skulle dock kunna öka om denna syn förändrades, både hos kollegor och hos beslutsfattande politiker. Om politikerna kunde se vinsterna med musikundervisningen skulle den allmänna synen på musikämnet förbättras, statusen skulle kunna öka och flumstämpeln försvinna, menade lärarna. Vidare menade en lärare att politikernas syn skulle ändras om positiva resultat i andra skolämnen skulle kunna påvisas.

Lärarna framhöll att de kände sig trygga i att undervisa i musik då de hade goda relationer till sina elever, goda kunskaper och färdigheter i musik samt musikalisk talang. Dock upplevde de att de hade vissa kunskapsområden som kunde förbättras, vilket ledde till en otrygghet inom de områdena. Detta har tolkats som att om lärarna skulle få en större trygghetszon som omfattade samtliga musikundervisningsmoment, då skulle också undervisningen förbättras och egenvärdet skulle öka. Denna trygghetszon skulle kunna öka genom adekvat vidareutbildning eller med lärarutbildning som inkluderade musik. Bättre musikutrustning, bättre lokaler att bedriva musikundervisning i samt mer undervisningstid per elev är samtliga faktorer som skulle kunna få undervisningens kvalitet att öka. Påföljden av mer kvalitativ undervisning skulle innebära ett förbättrat resultat vilket i sin tur skulle leda till ett ökat egenvärde.

6 DISKUSSION

Detta kapitel inleds med en metoddiskussion, där vald metod utvärderas. Därpå följer en resultatdiskussion. Då flera nya intressanta forskningsområden framkommit under skrivandet av denna studie presenteras dessutom förslag till vidare forskning. Avslutningsvis följer studiens slutord.

6.1 Metoddiskussion

Genom ett större urval av informanter hade fler musiklärares perspektiv kunnat synliggöras och fler skilda tankar hade kunnat komma fram. Dock hade mängden data som framkommit, vid fler än fyra informanter, blivit ohanterlig under den tidsåtgång som fanns att tillgå och mängden informanter anses därför vara optimal för studien. De informanter som deltog i studien uppfyllde kriterierna som var att de skulle vara utbildade lärare med behörighet för grundskolans tidigare år samt att de skulle undervisa i musik. Dock hade informanterna olika sorters utbildning, alltifrån att ha läst en enstaka kurs i musik till att ha gått på musikhögskola. Med ett större urval av informanter hade skillnader mellan utbildningsnivåerna eventuellt kunnat framträda, då det med större empiriskt material hade varit lättare att kunna generalisera.

Undersökningsinstrumentet kvalitativa semistrukturerade intervjuer visade sig passa väl för att få fram lärarnas förhållningssätt till musikämnets egenvärde. Genom djupintervju kunde frågorna anpassas efter informantens utsagor och på grund av god personkemi mellan intervjuarna och informanterna kunde informanterna känna sig trygga i att öppna upp sig på ett personligt plan. Pilotintervju hade utförts, vilket gjorde oss som intervjuare mer säkra. Mer erfarenhet av att intervjua hade dock säkerligen bidragit till ett än större självförtroende i tekniken och det uppkom nu några brister i intervjuteknik. I efterhand saknas visst empiriskt material i form av svar på vad i styrdokumentet som lärarna lägger vikt på, då styrdokumentet kan tolkas på olika sätt. Detta då intervjuarna aldrig uttryckte det som följdfråga. På så vis brast följsamheten under intervjutillfällena.

Frågorna i intervjuguiden var utformade så att svaren kunde bli utförliga, vilket visade sig vara givande. Intervjuguiden (Bilaga 2) som formulerades utgjorde en mall för intervjun och säkerställde att alla intervjuerna blev likvärdiga och på så vis jämförbara. Dock visade sig några av frågorna vara mycket lika varpå de resulterade i samma svar, vilket inte var optimalt. Genom annorlunda utformade intervjufrågor, som kunde vara mindre påminnande om varandra, skulle möjligen andra data eller mer omfattande sådana kunnat framkomma. Dessutom saknas en fråga kring vad studiens lärare avser med musikämnets egenvärde. I framkommen data talar informanterna om begreppet och hur det kan tänkas öka, men det uttröns aldrig ett klagörande av vad de menar med begreppet exakt.

Undersökningsinstrumentet hade kunnat kompletteras med en skriftlig datainsamling, såsom enkätundersökning med mer tid för informanterna att reflektera. Då skulle möjligen andra data eller mer omfattande sådana framkommit. Genom att använda ett kompletterande undersökningsinstrument hade också triangulering kunnat ske. Trost (2005) beskriver att triangulering kan ske genom att

använda olika undersökningsinstrument för att kunna få fram empiri genom att se från flera olika vinklar. Empirin blir då mer tillförlitlig (Trost, 2005). Patel och Davidsson (2003) menar dock att triangulering också kan ske på så vis att forskaren väljer flera olika källor för att få fram data, såsom olika platser och personer. Även denna triangulering ökar tillförlitligheten hos studien (a.a.). På sätt och vis kan man säga att denna studie är av trianguleringskaraktär av det senare slaget, då den har fyra informanter arbetandes på fyra skolor i fyra städer. Dock kommer samtliga informanter ifrån mellanstora städer. Studiens tillförlitlighet hade än mer kunnat säkras om det varit fler informanter samt ifrån städer av olika storlek.

Under kodningen av kvalitativ data som framkommit fanns det en medvetenhet om att man som forskare inte alltid förhåller sig objektiv. Forskarens förkunskaper inom området gör att vissa delar i texten lättare synliggörs. Under kodningen fanns det en strävan att dra nytta av dessa förkunskaper men att samtidigt inte ha en allt för stor personlig påverkan på materialurvalet. Det är dock svårt att på egen hand utvärdera huruvida denna balansgång blev optimal.

I resultatdiskussionen användes den sociokulturella teorin som verktyg för att få en större förståelse för det som framkommit i resultatet. Teorin handlar om hur man lär och kunde på så sätt vara en hjälp att synliggöra pedagogiska implikationer. Teorin fungerade tillfredsställande som ett sådant redskap. Dock så hade analysen kunnat bli mer djupgående om det förekommit fler teorier att använda som analysverktyg och empirin hade kunnat betraktas från flera olika vinklar.

Det var av intresse för studien att reda ut begreppet musikämnets egenvärde, då forskarna ämnat söka förståelse för hur lärare förhåller sig till detta. Om musik inte har ett egenvärde så finns det ingenting att förhålla sig till. Därför var det av vikt att analysera tillförlitligheten hos komponenterna av egenvärdet, som framkommit i bakgrundskapitlet, samt vad informanterna ansåg var av egenvärdeskaraktär. För att utröna arten av musikämnets komponenter och lärarnas musikundervisning formulerade forskarna en, vad Magne Holme och Krohn Solvang (1997) benämner, teoretisk definition av begreppet musikämnets egenvärde i resultatkapitlets början. Genom denna definition kunde forskarna se om musikundervisningens moment var av ren egenvärdeskaraktär eller om de hade någon nyttoeffekt som eftersträvades. Vissa komponenter hamnade emellertid, i första anblick, i gränslandet mellan att vara av egenvärde och instrumentellt värde. Hade det funnits en redan färdig begreppsförklaring av egenvärde så hade det varit enklare att kunna utföra denna linjedragning. I denna studie har dock forskarna själva fått dra denna skiljelinje genom att resonera kring begreppet och på så vis bilda sig en egen definition.

För att kunna uppnå studiens syfte krävdes således en utredning om informanterna nämnde någonting som berörde musikämnets egenvärde. För att ta studien ett steg längre hade man kunnat göra vad Magne Holme och Krohn Solvang (1997) benämner som en operationell definition, det vill säga mäta hur många av lärarna som berörde egenvärdesdelar hos musikämnet, för att reda ut hur pass omfattande musikens egenvärde är. I resultatet framkom att de flesta moment som informanterna benämnde var av instrumentell- och ej egenvärdeskaraktär. Således verkade egenvärdet hos musikämnet till första anblick vara litet, men det är svårt att få fram ett index ur en så pass begränsad empiri. Skulle antalet informanter varit större hade dock ett sådant index kunnat vara mätbart, och därmed också jämförbart med andra

skolämnens index. En jämförelse hade alltså kunnat ske mellan ämnena engelska och musik, men det hade även inneburit att man kunde utröna skillnader mellan olika lärare, yrkesgrupper, skolor, kommuner eller länder. Dock är det svårt att göra en sådan operationalisering då man i så fall, enligt Magne Holme och Krohn Solvang (1997), behöver finna variabler i begreppsdefinitionen såsom exempelvis spelglädje. Det är svårt dels då det kanske inte finns så många olika variabler att mäta i det här fallet, dels att det mäts genom att man får ta del av om denna variabel upplevs eller ej förmedlat via språket, och det behöver därmed inte vara absolut sanning, och dels då man enligt författarna hade behövt ge egenskapen ett tal för att på så vis göra den mätbar och jämförbar. Ur denna studies något begränsade empiri fann vi det dock tillräckligt att få fram att det fanns ett egenvärde hos musikämnet och detta innebar att studiens lärare kunde förhålla sig till det, vilket var fullgott för att uppnå studiens syfte.

Angående de etiska övervägandena så uppfylldes information- och samtyckeskravet genom e-postkorrespondens med informanterna. Med e-post fick de information- och samtyckesbrevet (Bilaga 1) skickat till sig. Dock kan man på detta sätt inte vara helt säker på att informanterna i fråga verkligen har tagit del av informationen. Informanterna gav dessutom sitt godkännande till medverkan genom besked via e-post. Om informanterna hade fått signera information- och samtyckesbrevet hade det varit än mer säkerställt att de tagit del av brevet och samtyckte till medverkan. För att motverka att inget missförstånd skulle ske fick dock informanterna ta del av detta brev än en gång i form av ett riktigt brev som överlämnades och lästes upp innan intervjuerna.

6.2 Resultatdiskussion

Resultatdiskussionen kategoriseras efter samma kategorier som framkom i resultatkapitlet. Resultatets mest intressanta delar lyfts i detta kapitel fram och kopplas till bakgrunden. För att synliggöra de betydelsebärande kategorierna i resultatdiskussionen så har dessa kursiverats.

6.2.1 Musikens egenvärde

Resultatet visar att lärarna nämner flera syften till varför de bedriver musikundervisning. Deras främsta syfte är att *följa styrdokumentet*, vilket förvisso är deras skyldighet men avslöjar inte hur de tänker kring musikens egenvärde då vi inte får kännedom om vad i styrdokumentet som de lägger störst vikt vid. Att de nämner styrdokumentet i första hand skulle kunna tolkas som att dessa har stor prioritet i bedriven undervisning, men att det på grund av *bristande resurser* blir svårt att leva upp till styrdokumentet. En av lärarna ger uttryck för bristande resurser då hon beskriver att många av hennes elever inte skulle klara målen i musik om hon inte kunde göra schemaomläggningar som skapar mer undervisningstid per elev, gällande de elever som skall få betyg. Dysthe (2003) tar upp att enligt den sociokulturella teorin är *lärande situerat*, det vill säga att fysisk och social kontext påverkar lärandet. Då läraren beskriver att hon ändrar tidsförutsättningarna så ändras också den fysiska kontexten för lärandet och därmed även den sociala kontexten då hon får mer utrymme att bemöta varje elev. Barnen i de yngre årskurserna får dock inte samma kontext för sin undervisning. Deras fysiska kontext består av mindre tid med läraren per elev samt ingen musikal att ha sin undervisning i.

Ytterligare en påföljd av tolkningen, att styrdokumentet skulle ha stor prioritet i bedriven undervisning, är att det går emot vad Heimonen (2008) kommit fram till i sin studie, där svenska lärare utformar lektionsinnehållet i musiklektionerna med sina elever i större grad än vad de utgår från läroplanen. Antingen så särskiljer sig studiens lärare från Heimoneus, eller så kan det tolkas som om att studiens lärare eftersträvar att följa styrdokumentet men inte gör det i så pass omfattande grad som de tror.

Andra syften för att bedriva musikundervisning, som lärarna nämner utöver att följa styrdokumentet, är att *skapa avbrott* från den mer teoretiska undervisningen så att alla elever ska få *känna framgång* i skolan, oavsett hur man är begåvad, samt att få till ett mer *lustfyllt lärande* genom musik i skolan, då alla elever *mår bra* av detta. Lärarna i studien nämner därmed Lindgrens (2006) samtliga motiveringar till varför lärare anser att estetisk undervisning skall bedrivas i skolan: En kompensation för att det inte går bra i andra ämnen, en strävan efter en balanserad skoldag samt ett lustfyllt lärande genom estetiska ämnen. Dessa motiveringar kan definieras att ha ett instrumentellt värde då de syftar till att uppnå andra mål än att enbart musicera. Ytterligare en motivering som en av studiens lärare nämner till att bedriva musikundervisning är att hon ser *musik som ett grundläggande mänskligt behov*. Som tidigare nämnt kan denna motivering tydas vara av såväl egenvärdeskaraktär som av instrumentellt värdes karaktär. En tolkning av uttalandet är att det handlar om ett mänskligt behov av att uttrycka sig med *musiken som språk*, ett språk som enligt Gårdare (2001) visar hållningar, värderingar, kultur och historisk tradition. Det kan tyckas vara egendomligt att ingen av lärarna i studien nämner att musiken är ett språk, ett sätt att uttrycka sig.

I resultatet framhåller en av lärarna att musikämnets egenvärde skulle kunna öka om *positiva resultat i andra ämnen* skulle kunna påvisas. Sådan forskning har dock bedrivits. Spychiger (2001) har i sin jämförelsestudie kunnat påvisa positiva resultat såsom större trivsel, minskad mobbning och frånvaro samt bättre ordning i skolan genom att införa mer musikundervisning och därmed mindre lektionstimmar till annan undervisning, detta utan försämrat resultat i andra skolämnen. Detta skulle kunna tolkas som om att *forskningen inte når ut*, vare sig till lärare, rektorer eller styrande politiker. Frågan är dock om det verkligen är egenvärdet som skulle öka om denna sorts forskning nådde ut. Om musikundervisning bedrivs för att uppnå sådana positiva resultat så används den i ett syfte och bedrivs därmed inte för dess egenvärdes skull, utan för ett instrumentellt värdes skull. Dock skulle ämnets status kunna öka genom att denna typ av forskningsresultat fick större spridning. Detta skulle kunna leda till mer satsningar inom ämnet, vilket skulle kunna leda till att mer kvalitativ musikundervisning skulle kunna bedrivas, vilket i sin tur skulle kunna leda till ett ökat egenvärde om musikläraren valde att bedriva musikundervisningen med den avsikten.

6.2.2 Undervisning i och genom musik

Lärarna i studien beskriver att musik är ett ämne som är lätt att *integrera* med andra ämnen. Exempelvis kan matematikämnet gynnas av att underlätta inläring med hjälp av musik. Även musiken kan gynnas av ämnesintegration, menar lärarna. Exempelvis kan man koppla musikhistoria till annan historieundervisning och

eleverna får på så vis se samband och kan få en större förståelse. Bamford (2006) beskriver att lektionerna i de yngre årskurserna präglas av undervisning genom musik, att musiken används i form av ett redskap. Studiens lärare berättar att de yngre eleverna har sämre fysisk kontext för att lära sig musik, som också påverkar den sociala kontexten. Detta skulle kunna tolkas som att eleverna i de yngre årskurserna har sämre förutsättningar för sin musikundervisning. Bamford menar dessutom att *undervisning i musik* och *undervisning genom musik gynnar varandra*. Om eleverna i de tidigare årskurserna har en ojämn vikt mellan dessa undervisningsformer så kan det tolkas leda till sämre resultat i musik.

6.2.3 Kultur och identitet

En av lärarna i studien beskriver musikundervisningens roll vid exempelvis firandet av lucia eller skolavslutningar. Theorell (2001) belyser de positiva egenskaper som musikedtagandet har för *hälsan*, speciellt det *aktiva deltagandet* som sker vid till exempel denna form av musikuppsättningar. Musikundervisning kan alltså bedrivas i syfte att förbättra hälsan, men som musiklektör bör man ha i åtanke att det då är ämnets instrumentella värde som ökar och inte egenvärdet. Dysthe (2003) framhäver att enligt den sociokulturella teorin är *lärande socialt*, det vill säga att det påverkas av kulturell kontext och interaktioner. Vid exempelvis luciafirande så lär eleverna av den kultur som råder, exempelvis att gå i led och sjunga julsånger, samt att de lär av varandra. Folkestad (2001) menar att undervisning i musik är en viktig del av *kulturarvet*, vilket tydligt kan ses i exemplet med luciafirandet. Luciafirandet i skolan gör att traditionen uppehålls. Wallin och Ekstedt (2001) beskriver att musiken får oss att känna *kulturell tillhörighet* och Dissanayake (2001) framhäver att musiken formar *barns identitet*. Att delta i ett luciatåg eller liknande musikalisk uppsättning, vilket Dysthe (2003) benämner som *praxisgemenskap*, kan göra att eleverna får känna kulturell tillhörighet vilket också formar deras identitet. Detta kan vara värt att reflektera över, då det synliggör hur eleverna lär också i sådana här vanliga situationer. Exempelvis sker kanske luciafirande på många skolor av tradition och man kanske då inte begrundar de pedagogiska implikationer som det för med sig.

I resultatet framkommer att lärarna ser att musik har en stor betydelse i elevernas liv och att musiken är lättillgänglig genom Internet. Vidare menar lärarna att musiken är en viktig del i elevernas *identitetsskapande*. En av lärarna framhåller att hon kan se en tydlig koppling mellan elevernas kläd- och musikstil. Ginsburg (2001) beskriver att dessa två komponenter är de viktigaste för identitetssökandet under ungdomsåren och läraren beskriver att de dessutom har en påverkan på varandra.

En av lärarna framhåller att alla elever inte har samma *kulturella förutsättningar* och att föräldrarna hade stor påverkan på vilken kultur eleverna får ta del av. Ginsburg (2001) benämner detta som *kulturella orättvisor*. Theorell (2001) beskriver att det är samhällets sociala skillnader som skapar dessa orättvisor. Enligt den sociokulturella teorin (Dysthe, 2003) så är det *språket och kommunikation* som ger barnet lärdom om vad som är av kulturellt intresse. Föräldrarna förmedlar sin musiksmak till barnet och begränsar eller vidgar därmed barnets musikkunskaper. Detta har synliggjorts under tidigare VFU:er. En elev gav då uttryck för att inte vilja delta i musikundervisningen för att den inte kände till melodin som skulle spelas, vilket är ett exempel på en elev vars musikkunskaper hemifrån begränsas. En annan elev

berättade istället stolt om sitt äldre syskons trumpetspelande som syskonet blivit inspirerat till av sin äldre släkting, vilket visar på hur ett musikengagemang inom familjen kan föras vidare genom generationer. Eleverna får genom sina föräldrar ta del av vad Dysthe benämner som *distribuerat lärande*, vilket således kan vara av varierande grad.

6.2.4 Skolans musikutbud och elevernas musiksmak

Dysthe (2003) beskriver att lärande är distribuerat, det vill säga att kunskap är fördelat på olika personer och artefakter. En tolkning är att genom skolan kan eleverna få tillgång till ett utökat distribuerat lärande, och minska de kulturella orättvisorna, då musikleäraren besitter stora musikkunskaper. Om skolan låter eleverna exempelvis få gå på studiebesök i en konsertlokal eller lyssna på en konsert så får de ta del av ett än större distribuerat lärande. Musikleäraren väljer vilken del av det distribuerade lärandet som *medieras* till eleverna och läraren bestämmer vilken kunskap eleverna får ta del av eller utöva. På så vis blir musikleärens val av vilken musik eleverna får ta del av viktig. I resultatet framkommer det att *lärarnas personliga musiksmak* samt deras *musikkunskaper* har stor påverkan på musikutbudet i skolan. Även val av musik för att öva på en viss *instrumentteknisk aspekt* samt en strävan för att ge eleverna en *musikalisk allmänbildning* påverkar vilka musikval studiens lärare gör. Varför är det då viktigt att eleverna ska få ta del av ett större musikutbud genom skolan? Framförallt medieras en viss typ av musik kommersiellt till eleverna, genom exempelvis Spotify eller MTV. Grundskolan berör samtliga barn och har på så vis en möjlighet att utgöra en motvikt till den kommersiella musiken och bredda elevernas musikkunskaper och musiksmak. En *musikalisk allmänbildning*, som en av studiens lärare eftersträvade, utgör också en gemensam grund för vad som är av vikt att kunna inom musik i Sverige idag. Det skapar en gemensam referensram. En fråga som är intressant att ställa sig är dock vilken musik som ska ingå i en *musikalisk allmänbildning*, liksom exempelvis vilka böcker som ska utgöra grunden för en litterär allmänbildning.

I resultatet framkommer det att lärarna i studien hade skilda åsikter kring hur de skulle hantera *elevernas musiksmak* i skolan. Två av lärarna låter lektionsinnehållet påverkas av elevernas musikintresse, vilket Theorell (2001) framhåller som en god idé då *engagerande musik skapar lust till lärande*. Han menar även att det därför inte är bra att påtvinga eleverna musik. En av lärarna i studien väljer istället att eleverna ska ta del av musik som de vanligen inte lyssnar på, för att *bredda musikkunskaperna*. Denne lärare delar sin åsikt med Gårdare (2001) som kommit fram till att skolan ska *skapa smak för all sorts musik*, inte tillgodose allas smaker. Studiens lärares förhållningssätt till elevernas musiksmak skiljer sig åt, men samtliga motiverar varför de förhåller sig som de gör. De strävar efter en god undervisning och forskningen stödjer deras olika val. Kanske skulle då en kombination av att använda sig av elevernas musiksmak i skolan samt att sträva efter att bredda deras musikkunskaper vara det mest gynnsamma för musikundervisningen? Musik som engagerar eleverna kan vinna deras intresse och leda till att de lättare kan ta till sig sådant som är obekant för dem sedan tidigare. En slutsats är att musikämnet för elever kanske mindre motiverande delar, såsom exempelvis musikteori, instrumenttekniska aspekter eller ovana melodier, inte alltid är så roliga att lära, men genom att större kunskaper av detta slag etableras hos eleverna så öppnas dörrar upp för att exempelvis kunna spela svårare melodier samt att behärska fler instrument

vilket gör undervisningen roligare. En spelglädje kan på så vis erhållas, vilken är själva essensen i egenvärdet.

6.3 Vidare forskning

Något som flera utav informanterna tar upp är den ständigt närvarande tekniken inom musikämnet. Sverige är ett land som ligger i framkant då det gäller teknik, men skolan halkar emellanåt efter. Studien visar att i musikundervisningen har tekniken ett naturligt användningsområde. Dessutom öppnar musiken nya dörrar att använda teknik, då den ger en stark drivkraft till att vilja uttrycka sig. Teknik kan användas till att lära in musikteori, skapa musik, spela in musik samt att attrahera publik. Det skulle således vara intressant att studera teknikens påverkan på musikämnet samt hur musiklärare förhåller sig till tekniken i musikämnet.

I studien framkommer det att elever från årskurs 1-3 ofta inte har tillgång till musiksalar medan eleverna i årskurs 4-6 har det i större utsträckning. Det skulle vara intressant att närmare se hur detta påverkade den bedrivna undervisningen. Det skulle även vara av intresse att se om musikundervisningen skiljer sig åt på något annat sätt mellan de olika årskurserna.

Vid skrivandet av bakgrundskapitlet utröntes att Gårdare (2001) tar upp att musiken kan skapa en förbindelse mellan skolan och samhället genom att framföra musik i olika sammanhang. Det skulle vara intressant att se huruvida denna förbindelse kan generera en meningsfullhet för eleverna i skolan.

6.4 Slutord

Studiens lärare förhåller sig relativt lika till vad de benämner vara musikämnets egenvärde. De anser att musikämnet har ett egenvärde då det är kultur- och traditionsbärande, stöttar elevernas identitetskapande, utjämnar kulturella orättvisor, skapar lustfyllt lärande och är hälsofrämjande. En av lärarna beskriver musiken som ett grundläggande mänskligt behov. Lärarna menar även att musikämnets egenvärde är lågt värderat och om man kunde synliggöra de positiva effekter som musikundervisningen för med sig så skulle egenvärdet öka och därmed också statusen. En av lärarna efterfrågar därför forskning som belyser musikämnets påverkan på andra skolämnen, i förhoppning om att öka egenvärdet. Ingen av lärarna i studien beskriver musikens kommunikativa egenskaper. Detta lyfter dock forskning. Dysthe (2003) beskriver att enligt den sociokulturella teorin lär vi i grupp och i handling, med språket som redskap. Musik lärs dialogiskt och Dissanayake (2001) lyfter att musik är vårt första språk. Ett språk som med övning följer oss livet ut. Lärarna som undervisar i musik, det vill säga de som har störst inblick i ämnets förtjänster, anser att musiken har ett djupare värde. De anser även att eleverna har rätt till att få utleva detta grundläggande mänskliga behov inom skolans väggar.

Detta examensarbete är skrivet med avsikt att redogöra för hur lärare förhåller sig till musikämnets egenvärde, men under resans gång har vi funnit att egenvärde inte är ett begrepp som är helt lätt att definiera. I bakgrundskapitlet framkom ur litteraturen fyra komponenter av egenvärdet: Kultur och identitet, Språkliga uttryck, Hälsa samt Lust och motivation. Under studiens gång har dock dessa komponenter ifrågasatts. Om vi sjunger i kör i syfte att må bättre, så används musiken som ett instrument och

får därmed ingen egenvärdeskaraktär. Om musikundervisning bedrivs för att uppnå bättre resultat i andra ämnen eller för att uppnå ett ökat välmående, ökar då musikens egenvärde? Vår tolkning av begreppet egenvärde är när man gör något för att man vill göra det, man finner det lustfyllt. Man gör det inte för att bedriva tiden, för att må bättre, för att bli underhållen eller för att uppnå höga betyg. Man musicerar för musicerandets egen skull. Musicerandet kan dock föra med sig en rad positiva effekter, såsom ökat välmående, identitetsskapande, förbättrad kommunikation med mera. Om musikundervisningen bedrivs för sin egen skull har den således ett egenvärde, men om musikundervisning bedrivs för att uppnå andra effekter har den ett instrumentellt värde. Det är upp till den enskilda musiklärarens utgångspunkt om musiken får ett eget- eller instrumentellt värde. Egenvärdet och det instrumentella värdet kan även kopplas till undervisning i och genom musik. Är syftet att använda musiken för att utvecklas musikaliskt och ha roligt så sker undervisning i musik. Är syftet att använda musiken instrumentellt så sker undervisning genom musik. Som Bamford (2006) uttryckte det så behövs båda syftena och de utvecklar varandra. Denna definition skulle kunna generaliseras till att gälla samtliga skolämnen. Man skulle då kunna tala om till exempel matematikens egenvärde, då man för matematiska resonemang för det intellektuella nöjets skull, samt dess instrumentella värde då man använder matematik som språk. Med denna slutliga definition av egenvärde och instrumentellt värde hos musikämnet så visar det sig att studiens lärares tankar kring musikämnets egenvärde många gånger inte handlar om just egenvärde, utan istället om ett instrumentellt värde. Den främsta egenvärdesegenskap som lärarna tar upp är då egentligen spelglädjen, den med ord svåruttalade lusten till att musicera. Ett klagande av vad som är musikundervisning av egenvärdeskaraktär och vad som är av instrumentell karaktär skulle därmed behövas och på så vis skulle undervisning kunna bedrivas mer i enlighet med vad forskningen kommit fram till, det vill säga en balans mellan undervisning i och genom musik.

7 REFERENSLISTA

- Anne Bamford tar hit The Wow Factor. (2009). [Elektronisk] *Lärarnas Nyheter*, 2 juni. Tillgänglig: <http://www.lararnasnyheter.se/fotnoten/2009/06/03/anne-bamford-tar-hit-wow-factor> [2013-01-04]
- Bamford, A. (2006). *The Wow Factor. Global research compendium on the impact of the arts in education*. Münster: Waxmann.
- Bjørkvold, J-R. (2005). *Den musiska människan*. Stockholm: Liber.
- Det estetiska lärandet i gymnasieskolan.* (2011). <http://www.riksdagen.se/sv/Debatter--beslut/Interpellationsdebatter1/Debatt/?did=GZ10155&doctype=ip> [2013-01-04]
- Dissanayake, E. (2001). Homo Musicus – Den musiska människan. I Matell, G. & Theorell, T. (Red.) *Musikens roll i barns utveckling*. Stockholm: Institutet för psykosocial medicin (IMP), ss. 11-14.
- Dysthe, O. (Red.) (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Folkestad, G. (2001). Musikundervisning – en del av vårt kulturarv. Musikaliskt lärande i antikens Grekland och dagens globaliserade IT-värld. I Matell, G. & Theorell, T. (Red.) *Musikens roll i barns utveckling*. Stockholm: Institutet för psykosocial medicin (IMP), ss. 15-20.
- Ginsburg, B-E. (2001). Livets Ouvertyrer. Musik och musikalitet i ett livscykelperspektiv. I Matell, G. & Theorell, T. (Red.) *Musikens roll i barns utveckling*. Stockholm: Institutet för psykosocial medicin (IMP), ss. 94-100.
- Gottberg, J. (2009). *Musiken och rytmiken i praktiken*. Stockholm: Utbildningsradion.
- Gårdare, S. (2001). Musik är kunskap som hörs! I Matell, G. & Theorell, T. (Red.) *Musikens roll i barns utveckling*. Stockholm: Institutet för psykosocial medicin (IMP), ss. 101-109.
- Heimonen, M. (2008). Nuturing Towards Wisdom: Justifying Music in the Curriculum. *Philosophy of Music Education Review*, vol. 16, no. 1, ss. 61-78.
- Hundeide, K. (2006). *Sociokulturella ramar för barns utveckling*. Lund: Studentlitteratur.
- Häikiö, T. (2007). *Barns estetiska läroprocesser: atelierista i förskola och skola*. Diss. Göteborg: Göteborg universitet.
- Jederlund, U. (2011). *Musik och språk. Ett vidgat perspektiv på barns språkutveckling och lärande*. Stockholm: Liber.
- Karlsson Häikiö, T. (2012). Att vara vid sina sinnen. Kultur, estetik och lärande. I Klerfelt, A. & Qvarsell, B. (Red.) *Kultur, estetik och barns rätt i pedagogiken*. Malmö: Gleerups, ss. 101-128.
- Legg, R. (2009). Using music to accelerate language learning: an experimental study. *Research in Education*, vol. 82, no. 1, ss. 1-12.

- Lindgren, M. (2006). *Att skapa ordning för det estetiska i skolan*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Magne Holme, I. & Krohn Solvang, B. (1997). *Forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Patel, R. & Davidsson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Pramling Samuelsson, I., Asplund Carlsson, M., Olsson, B., Pramling, N. & Wallerstedt, C. (2009). The art of teaching children the arts: music, dance and poetry with children aged 2-8 years old. *International Journal of Early Years Education*, vol. 17, no. 2, ss. 119-135.
- Sernhede, O. (2011). Hip hop och ungas informella lärande. I Lindgren, M., Frisk, A., Henningsson, I. & Öberg, J. (Red.) *Musik och kunskapsbildning. En festskrift till Bengt Olsson*. Göteborg: Göteborgs universitet, ss. 165-170.
- Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket.
- Spychiger, M. (2001). Music Education Is Important – Why? I Matell, G. & Theorell, T. (Red.) *Musikens roll i barns utveckling*. Stockholm: Institutet för psykosocial medicin (IMP), ss. 110-124.
- StGeorge, J.M., Holbrook, A.P. & Cantwell, R.H.(2012). Learning patterns in music practice: links between disposition, practice strategies and outcomes. *Music Education Research*, vol. 14, no. 2, ss. 243-263.
- Theorell, T. (2001). Barns hälsa och kulturen i ett samhälle under utveckling. I Matell, G. & Theorell, T. (Red.) *Musikens roll i barns utveckling*. Stockholm: Institutet för psykosocial medicin (IMP), ss. 86-93.
- Thurén, T. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber.
- Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer - Inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 2012-12-13 http://www.ibl.liu.se/student/bvg/filarkiv/1.77549/Forskningsetiska_principer_fix.pdf
- Wallin, N.L., & Ekstedt, J. (2001). Biomusikvetenskap – Vad vet man om musiken och hjärnan: En dialog. I Matell, G. & Theorell, T. (Red.) *Musikens roll i barns utveckling*. Stockholm: Institutet för psykosocial medicin (IMP), ss. 21-26.

Bilaga 1 - Information- och samtyckesbrev

Kalmar 2012-12-12

Hej,

Vi heter Erik och Nina och läser till fritidspedagog respektive lärare för grundskolans tidigare år på Linnéuniversitetet i Kalmar. Vi skriver ett examensarbete om lärares förhållningssätt till musikämnets egenvärde. För att få fram data till vår studie utför vi intervjuer med lärare som undervisar i musik. En intervju tar cirka 45 minuter och vi kan tillsammans med dig komma överens om en ostörd plats där den kan äga rum. Vi vill att du som informant skall känna dig trygg i att bli intervjuad. Därför utgår vi från riktlinjer som Humanistisk- samhällsvetenskapliga forskningsrådet tagit fram. Intervjun är helt frivillig, du besvarar endast de frågor som du känner dig bekväm med och du kan när som helst välja att avbryta intervjun. Vi värnar om din anonymitet, det som sägs kommer enbart att användas i syfte att kunna bedriva studien.

Under intervjun kommer vi att använda oss av en ljudupptagare i form av en smartphone. Ljudupptagningen kommer sedan att transkriberas och därefter att raderas. Vi kommer att kontakta dig efter intervjun då du kommer att få möjlighet att godkänna innehållet i transkriberingen samt att vi eventuellt behöver rådgöra med dig om det finns något som är oklart i innehållet.

Vi är tacksamma att du tar dig tid att ställa upp som informant.

Med vänliga hälsningar,

Erik Sigurdsson och Nina Wijkström

Kontaktuppgifter:

e-post: xxxxxx@student.lnu.se

telefon: 0763-XXXXXX

Bilaga 2 - Intervjuguide

Hälsa och tacka för medverkan.

Bakgrunds- och uppvärmningsfrågor

- Kan du kort berätta lite om dig själv och dina intressen?
- Vilken utbildning har du?
- Hur länge har du arbetat som lärare?
- Hur skulle du beskriva din musiksmak?

Sufflering

- Ge informanten utrymme att tänka under tystnad.
- Eventuellt ge exempel på vad som menas.
- Upprepa den senast ställda frågan.
- Upprepa informantens egna ord.

Exempel på följdfrågor och återkoppling

- Kan du ge ett exempel?
- Intressant, kan du utveckla/klargöra ytterligare?
- Hur kommer det sig att du...?
- Vad anser du att...?
- Har jag förstått dig rätt att du menar...?

Intervjufrågor

- Varför anser du att vi ska ha musik i skolan?
- Vilken roll spelar musiken i din undervisning?
- I vilket syfte bedriver du din musikundervisning?
- Vad anser du att musiken har för betydelse i skolan?
- Vad anser du att musikämnet har för påverkan på övrig bedriven skolverksamhet?
- Anser du att musik har ett egenvärde i skolan? Kan du beskriva varför du anser så?

- Vad tror du skulle kunna få musikens egenvärde att öka i skolan?
- Arbetar du ämnesintegrerat med musik?
- Om ja, kan du ge exempel? Av vilken anledning arbetar du ämnesintegrerat?
Upplever du det lika gynnande för båda ämnena?
- Om nej, hur tänker du att du skulle kunna arbeta ämnesintegrerat och med vilken anledning?
- Känner du dig trygg i att undervisa i musik? Kan du vidareutveckla?
- Anser du att det finns tillräckligt med material på skolan för att kunna bedriva en fullgod musikundervisning?
- Hur upplever du mängden musiktimmars i skolan?
- Hur väljer du vilken sorts musik eleverna får ta del av i skolan?

Avslutning

- Är det någonting som du vill tillägga eller förtydliga angående det vi pratat om?